

FIIA 3/2016

COMMENT

Bart Gaens
Vanhempi tutkija
The Finnish Institute of International Affairs

Varovaista optimismia > Japani ja Etelä-Korea saavuttivat merkittävän mutta hauraan sovun sodanaikaisten "lohtunaisten" asemasta

Japani ja Etelä-Korea hierovat sopua koskien toisen maailmansodan aikaista korealaisnaisten hyväksikäyttöä. Vaikka asiaan liittyy vielä useita erimielisyyksiä, molemmat maat ovat valmiita sovintoon voidakseen tehdä yhteistyötä kiireellisemmissä turvallisuushaasteissa.

Japanilla ja Etelä-Korealla on yhteinen huoli lähialueidensa turvallisuustilanteesta: Pohjois-Korean hallinto on avoimen uhkaava, ja Kiinan ulkopoliittikka leimaa kasvava itsevarmuus. Vahvistaakseen turvallisuusyhteistyötään Japani ja Etelä-Korea pyrkivät siis selvittämään erimielisyytensä toisen maailmansodan aikaisista tapatumista.

Japanin ja Etelä-Korean hallitukset pääsivät joulukuun 2015 lopulla yhteisymmärrykseen maiden välejä pitkään hiertäneestä sodanaikaisesta pakkoprostituutiosta. Kymmenet tuhannet naiset – etupäässä Koreasta, mutta myös Kiinasta, Taiwanista ja muista maista – pakotettiin Japanin armeijan ylläpitämiin bordelleihin niin sanotuiksi "lohtunaisiksi".

Asiasta laaditun sopimuksen on määrä olla "lopullinen ja peruuttamaton". Japani on luvannut antaa miljardi jeniä (noin 7,8 miljoonaa euroa) uudelle säätöille, joka tarjoaa humanitaarista apua uhreille. Japanin pääministeri Shinzō Abe aikoo myös esittää virallisen anteeksipyynnön ja katumuksen 46:lle vielä elossa olevalle lohtunaiselle.

Monet tekijät myötävaikuttivat sovun syntyyn. Keskeisin syy on, että kiista lohtunaisten asemasta on estänyt Japania ja Etelä-Koreaa tekemästä turvallisuuspoliittista

yhteistyötä. Esimerkiksi vuonna 2012 Etelä-Korea vetäytyi jo neuvotellusta sopimuksesta, joka koski sotilastiedustelutietojen jakamista. Pohjois-Korean ydinaseohjelman muodostama uhka on kuitenkin kannustanut maita tavoittelemaan sopua.

Lohtunaisten aseman ohella maiden suhteisiin ovat vaikuttaneet muutkin historian kipupisteet, kuten sodan käsittely japanilaisissa historian oppikirjoissa, kiista saariryhmän (jota korealaiset kutsuvat Dokdoksi ja japanilaiset Takeshimaksi) hallinnasta ja Japanin johtajien vierailut kiisteltyyn Yasukunin temppeliin. Nämä kiistat ovat heijastuneet myös maiden väliseen kauppaan, joka on laskenut viime vuosina.

Ajoituksellakin oli osansa sovun syntyyn: viime vuonna tuli kuluneeksi 70 vuotta sodan päättymisestä ja 50 vuotta Japanin ja Etelä-Korean välisten suhteiden normalisoinnista.

Pääministeri Aben keskeisiin tavoitteisiin on kuulunut suhteiden parantaminen Etelä-Koreaan, ja hän halusi saada tuloksia aikaan ennen ensi kesänä pidettäviä ylähuoneen vaaleja. Abe on johtanut Japania kolmen vuoden ajan, ja hän on tietoinen siitä, että ongelmalliset suhteet naapurimaihin voivat näkyä äänestystuloksissa. Myös Etelä-

Korean presidentti Park Geun-hye joutuu puolustamaan paikkaansa ensi huhtikuun vaaleissa.

Yhdysvallat on osaltaan painostanut maita löytämään sovun. Japani ja Etelä-Korea ovat suurvallan tärkeimmät liittolaiset Itä-Aasiassa, ja niiden väliset kiistat ovat vahingollisia Yhdysvaltain pyrkimyksille pysyä alueen tärkeimpänä turvallisuuspoliittisena voimana. Myös Japanin hallitus on pyrkinyt luomaan strategisia suhteita muihin alueen valtioihin vastapainoksi Kiinan kasvavalle vaikutusvallalle.

Lohtunaisia koskevan kiistan lopullisen ratkaisun tiellä on kuitenkin vielä esteitä. Sopimusta kohtaan esiintyy molemmissa maissa vastarintaa. Välittömästi sopimuksen syntymisen jälkeen tehdyn mielipidetiedustelun mukaan alle 20 prosenttia eteläkorealaisista kannattaa sopimusta ja peräti kaksi kolmasosaa vastustaa sitä.

Japanissa konservatiivit vastustavat valtion varojen käyttöä lohtunaisten tukemiseen. Arin ongelma koskee korealaisen järjestön lohtunaisille pystyttämää patsasta, joka sijaitsee Soulissa suoraan Japanin suurlähetystöä vastapäätä. Korealaiset aktivistit ovat pitäneet patsaan luona viikoittaisia mielenosoituksia. Patsasta ei käsitelty Japanin ja

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Etelä-Korean sopimuksessa, mutta sen ulkopuolella Japani on pyytänyt Etelä-Koreaa poistamaan patsaan. Etelä-Korean hallitus on puolestaan luvannut tavoitella asiaan ratkaisua, joka ”asianmukaisella tavalla huomioi mahdolliset tavat käsitellä kysymystä esimerkiksi konsultoimalla asiaan liittyviä järjestöjä”.

Yhteisymmärrykseen ei ole päästy myöskään siitä, miten lohtunaisia käsitellään japanilaisissa historian oppikirjoissa. Maiden välillä on erilaisia näkemyksiä esimerkiksi järjestelmään pakotettujen naisten määrästä sekä siitä, missä määrin Japanin armeija oli suoraan vastuussa naisten pakottamisesta prostituution.

Keskeinen syy siihen, miksi lohtunaisia koskeva kiista on jäänyt ratkaisematta, on pitkälinen kysymys juridisesta vastuusta. Japanin tulkinnan mukaan asia on ratkaistu jo vuonna 1965, kun maiden väliset suhteet normalisoitiin. Korealaiset kansalaisjärjestöt puolestaan vaativat Japanin hallitusta tunnustamaan virallisesti vastuunsa osana nyt solmittua sopimusta, millä on vaikutuksensa korealaisten johtajien omaksumaan kantaan.

Lohtunaisiin liittyviä lukuisia kiistakysymyksiä, jotka voivat vielä heikentää joulukuun sopimuksen

merkitystä tai jopa kumota koko sopimuksen. Molempien maiden hallituksen ovat kuitenkin vannonet, että kyseessä on lopullinen ja peruuttamaton ratkaisu. Maat ovat myös luvanneet toisilleen, etteivät ne aio jatkossa kritisoida toisiaan tämän asian tiimoilta YK:ssa tai muissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Japanin pääministeri Abe ja Etelä-Korean presidentti Park ymmärtävät, että heidän on syytä tehdä yhteistyötä puolustuksen, turvallisuuden ja talouden alalla. Tämä kannusti heitä merkittävän kompromissin solmimiseen. Sovun lopullisuus ei ole vielä varmaa, mutta jos kumpikin osapuoli pitää kiinni lupauksistaan eikä taivu sisäpoliittisen painostuksen alla, kyseessä on merkittävä askel kohti luottamuksellisten suhteiden luomista maiden välille.